

виміри : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 25-26 квітня 2018 року). У 2-х частинах. Частина 2. Суми, 2018. 280 с.

8. Малюга Л.Ю. Деякі аспекти підтримки інвалідів державними органами в працевлаштуванні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2014. Випуск 4. Том 1. С. 219–223.

Дрогін Є.Р.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У СПОЛУЧЕНИХ ШТАТАХ АМЕРИКИ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Система соціального захисту – це сфера життєво важливих інтересів населення. Її якісні і кількісні характеристики свідчать про рівень соціального та економічного розвитку держави і суспільства, що охоплює весь спектр правовідносин, які стосуються надання соціальних допомог різним верствам населення, їх соціально-економічної підтримки та створення належних умов для їх життєдіяльності. Усе це загалом спрямоване на формування їх соціальної безпеки [1, с. 96]. Система соціального захисту передбачає забезпечення мінімальних життєвих стандартів для всіх членів суспільства. Теоретичне обґрунтування такого підходу було запропоновано Джоном Роулзом, який вважав, що якщо людині не дано передбачити своє майбутнє, то вона повинна бути захищена від різного роду соціальних і економічних ризиків шляхом участі в системі страхування, організованої державою [2, с. 37]. Тому, організація системи соціального захисту є однією з найважливіших функцій держави з метою задоволення потреби громадян у наданні їм державою джерел для існування у матеріальній чи нематеріальній формі в разі настання таких життєвих обставин, за яких вони

позбавлені можливості забезпечувати себе та свою сім'ю самостійно [3, с. 36]. У сучасному світі соціальний захист населення є невід'ємним механізмом досягнення соціальної стабільності в суспільстві.

Відправною точкою, з якої почалось і поступово посилювалось втручання держави в регулювання соціальної сфери і становлення державної системи соціального захисту США, стала «Велика депресія» 1929-1932 років, що своїм тотальним безробіттям і знедоленістю розорила ціле покоління американців. В політиці США панував принцип «твердого індивідуалізму», і будь-яке державне втручання оголошувалося неамериканським підходом. Штефан Бечкі писав про це: «...у Сполучених Штатах довго панувало переконання, що кожна людина є ковалем свого щастя і держава не повинна втручатися в його життя, оскільки успіх зумовлений Всевишнім» [4, с. 3]. Соціальну допомогу бідним надавали, як було сказано вище, благодійні організації. Матеріальна допомога виділялася в рідкісних випадках, а основним проявом допомоги була добра порада, яка пробуджувала надію. Така позиція відповідала концепції благодійної діяльності того часу: надання допомоги незможним вважалася марною тратою коштів, що завдає шкоди їх моральності, а важке становище окремих осіб розцінювалося як невігластво, відсутність таких цінностей – як помірність, ощадливість, передбачливість». В кризовий період у США матеріальна допомога була однією з найбільш небезпечних форм благодійної допомоги, так як вона послаблює особистість реципієнта і знижує його здатність до економічної незалежності [5, с. 18].

Перші кроки до формування державної системи соціального захисту були зроблені владою в 30-і роки ХХ століття. У 1935 році президент Франклін Делано Рузвельт приймає Закон про соціальне забезпечення (Social Security Act), який передбачав створення програми соціального захисту та страхування від безробіття. Дана програма включала в себе надання допомоги з бюджетних коштів особам пенсійного віку, виділення асигнувань на охорону материнства і дитинства, соціальну допомогу непрацездатним особам і сліпим, фінансування медичної допомоги. Закон був частиною внутрішньої програми Рузвельта New Deal [6, с. 24]. Дослідники

вважають, що прийняття цього закону є початком становлення сучасної системи соціального забезпечення в США. Протягом наступних десятиліть програма соціального захисту сприяла різкому зменшенню бідності серед людей похилого віку, тоді як витрати на соціальне забезпечення стали основною частиною федерального бюджету.

Сучасна система соціального захисту США є однією з найрозвиненіших у світі. Вона ґрунтується на неоліберальній моделі захисту населення, характерною особливістю якої є переважання ліберальної спрямованості в соціальній політиці [11, с. 50]. Варто зауважити, що американська модель не передбачає активного впливу держави на соціальну сферу і відповідної участі в соціальному захисті. Американську систему соціального захисту визначають як ліберально-асоціативну.

Розглядаючи систему соціального захисту США, слід зазначити, що для неї характерна так звана «партисипаторна модель управління» [4, с. 44]. Вона відрізняється низьким рівнем участі держави у вирішенні соціальних проблем, відносно невеликими витратами на соціальне забезпечення, основний тягар якого лягає на сім'ю і приватних благодійників. У США значна частина зусиль із соціального забезпечення населення лежить на недержавних благодійних організаціях, фондах приватних компаній, профспілках і подібних їм організаціях.

Єдиної загальнонаціональної централізованої системи соціального забезпечення в США не існує. Вона утворюється з різного роду програм, регламентованих або федеральним законодавством, або законодавством штату, або спільно федеральними органами і органами влади штатів. Крім того, державна система соціального забезпечення США чітко поділяється на два напрями: соціальне страхування і соціальна допомога. Вони відрізняються між собою джерелами фінансування. Виплати по соціальному страхуванню здійснюються з страхових фондів, які утворюються за рахунок податку на соціальне страхування, що знімається з працюючих людей (в тому числі підприємців). Для державної допомоги джерелом виплат є бюджет: федеральний бюджет, бюджети штатів або місцевих органів влади [9]. Програми соціального страхування –

це програми, в фонд яких отримувач виплат сам робить попередній внесок, що являє собою спеціальних податок. Цей податок вноситься майбутнім отримувачем або його працедавцем, або ними обома.

Для того, щоб дослідити сьгоднішній стан державного соціального страхування в США, варто розкрити його становлення поетапно. Першим законом про соціальне страхування став закон, прийнятий 14 серпня 1935 р. З розвитком соціальної сфери до нього вносились численні поправки, що вводили нові форми соціального страхування, нові положення. Законом 1935 р. було встановлено 2 види соціального страхування: з настанням пенсійного віку і на випадок безробіття. Закон передбачав також обмежену допомогу деяким категоріям бідних верст населення, в першу чергу інвалідам та сиротам. В 1939 р. була внесена поправка до закону про допомогу в разі втрати годувальника сім'ї. Також важливим кроком стало внесення поправки 1956 р., що передбачала виплату допомоги в випадку втрати працездатності, не пов'язаної з виробничою травмою. Страхування по інвалідності в результаті виробничої травми або хвороби, викликані умовами праці, було в області компетенції штатів [7]. Право на отримання допомоги мають трудящі, які сплатили певний обсяг внесків і пропрацювали не менше п'яти років на підприємствах, охоплених страхуванням за загальною федеральною програмою (ОФП). Поправка 1965 р. передбачала право на медичне страхування осіб в віці 65 років і старше (програма «Медікер»). Ця програма відповідала за надання безкоштовної медичної допомоги і госпіталізації. Страхування по безробіттю здійснюється на федерально-штатній основі. Федеральним законом визначені загальні принципи страхування по безробіттю, деталізовані потім законодавством кожного зі штатів.

Другим напрямом американської державної системи соціального забезпечення є соціальна допомога, яка отримала відносно широкий розвиток лише починаючи з 60-х років під впливом рухів масового соціального протесту, і в першу чергу руху афроамериканців за громадянські права 1960-1968 рр. Для визначення ступеня нужденності в 1964 році було введено поняття «межа бідності» [4]. Але необхідно зазначити, що сучасна система надання соціальної допомоги США пройшла досить довгий шлях становлення і

видозмінення, аби досягти певних позитивних результатів. В США головні соціальні програми були введені пізніше, ніж в інших європейських країнах. В 1948 р. нова соціальна політика отримала назву «Курс на побудову держави всезагального добробуту» [10]. Така назва з'явилась під час президентських виборів та впроваджувала дещо середнє між ліберальною доктриною необмеженої свободи ринку і доктриною соціалістичного планування. Концепція визнавала, що ринкова економіка не може повністю знищити нерівність між громадянами, а тому головною метою соціальної політики має бути забезпечення достойного рівня соціального захисту і максимально рівномірний розподіл доходів.

На сьогоднішні в США реалізується багато соціальних програм. Наприклад, програма видачі продовольчих купонів, які являють собою спеціальні талони, що діють при покупці продуктів в будь-якому магазині. Крім цього, існує програма шкільного харчування, за якою школярам видаються безкоштовні сніданки та обіди. В рамках програми розподілу залишків виробництва уряд купує велику кількість продовольчих товарів і безкоштовно розподіляє їх серед бідних сімей. Досить ефективно реалізується програма надання муніципального житла бідним сім'ям, тобто за рахунок федеральних коштів відбувається субсидювання нового житла для бідних, підтримка і ремонт вже існуючого житлового фонду, а також надається допомога по виплаті іпотеки за житло. Житлові субсидії надаються сім'ям з низькими доходами і досягають в середньому 2000 дол. на рік [9]. Освітня програма «Хед Старт» (Head Start), введена в 1965 р., розрахована на дітей дошкільного і раннього шкільного віку [6] з метою ліквідації розриву в розвитку між дітьми із середніх і бідних сімей.

У 2019 році в Україні стартували реформи в соціальній політиці на прикладі досвіду США. Так, з 1 жовтня 2019 року в Україні стартувала монетизація субсидій. Тобто, гроші для оплати житлово-комунальних послуг за фактом тепер отримують українці, а не компанії – постачальники цих самих послуг. Кошти переводяться на спеціально оформлені рахунки в банках і автоматично списуються на оплату послуг, а після завершення опалювального сезону зекономлені гроші можна отримати готівкою.

Прикладом для України в побудові ефективної соціальної політики може стати молодіжна державна політика США. Основною її метою є сприяння розвитку молоді, вирішення основних проблем цієї верстви населення, а також пошук шляхів фінансування відповідних соціальних програм. Пріоритетними напрямками роботи з молоддю в США є: координація діяльності різних організацій та установ, направленої на розвиток молоді як соціально-демографічної групи; цільове фінансування молодіжних програм [8]; надання субсидій на навчання, які підлягають поверненню з початком трудової діяльності після закінчення молодого людиною ЗВО.

Можна зробити висновок, що пріоритети сучасної соціальної політики в США та України диктуються викликами нового часу, такими, як глобалізація і необхідність подолання наслідків світової фінансової кризи, і в цілому носять загальний характер – забезпечення максимально повної зайнятості населення, зниження рівня бідності і безробіття, розвиток освіти та охорони здоров'я і т.д. Державні форми соціальної забезпечення США активно удосконалюються і втілюються в життя, охоплюючи різні категорії населення і різноманітні напрямки соціальної допомоги. Але звісно, поряд з високорозвиненою сферою державного захисту і соціального забезпечення в США активно поширюються недержавні соціальні організації, приватний сектор соціального страхування, а також некомерційні добровільні організації. Аналіз досвіду США дає можливість знайти конструктивні моменти і результативні методики, які можна реалізувати в сучасному українському суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Мальюга Л.Ю. Юридична природа соціального законодавства України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2018. Вип. 4. Том 1. С. 96–98.
2. John Rawls. *The Law of Peoples*. 1993. *Critical Inquiry*. no.20. P. 36-38.
3. Мальюга Л.Ю. Теоретико-правові основи адаптації соціального законодавства України до законодавства Європейського Союзу : монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 406 с.
4. YU-LING CHANG. *Unequal Social Protection under the Federalist System: Three Unemployment Insurance Approaches in the United States, 2007–2015*. *Cambridge University Press*. 2019. № 3. P. 203–247.

5. Berry, W. D., Fording, R. D., Ringquist, E.J., Hanson, R. L. and Klarner, C. Measuring Citizen and Government Ideology in the American States: A Reappraisal. *State Politics and Policy Quarterly*. 2010. P. 46–59.

6. R. Meinert, J. Pardeck, L. Kreuger. Social work: seeking relevancy in the twenty-first century. New York, 2017.

7. Barry F. Huston. Social Security Primer. *Programs and Benefits, Washington, D.C.: Congressional Research Service*. 2019.

8. Whittaker, J.M. and Isaacs, K.P. *Unemployment Insurance: Programs and Benefits, Washington, D.C.: Congressional Research Service*. 2012.

9. Social Security Programs in the United States. *Social Security Administration. Office of Research, Evaluation and Statistics*. SSA Publication No. 13-11758 July 1997.

10. Social Security Act of 1960 Volume 1. URL: <https://www.ssa.gov/history/pdf/Downey%20PDFs/Social%20Security%20Act%20of%201960%20Vol%201.pdf>

11. Бологіна Н.Б. Право соціального захисту України : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Знання, 2008. С. 50–51.

Лемчик В.С.

студентка,

Науковий керівник: Малога Л.Ю.

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

КОДИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Питання кодифікації соціального законодавства в Україні є досить актуальним, оскільки саме соціальний захист є одним із найважливіших елементів політики держави, що надає можливість реалізувати основні конституційні права та свободи людини і громадянина, забезпечити надійний захист інтересів окремих соціально вразливих категорій населення. Стаття 1 Конституції України визначає, що Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. В свою чергу, стаття 3 Основного Закону визначає наступне: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в